

Feketéné Pál Enikő

Női esélyegyenlőség és női identitás a politikában

Bevezetés

Az elmúlt néhány évtizedben sokan és sokféleképpen, más és más aspektusból közelítve írtak a nők helyzetéről. A témával foglalkozó szakemberek egyetértének abban, hogy jelentős változások történtek, s fognak történni a nőtársadalom életében. Tanulmányomban a nőknek a politika világában betöltött szerepét kívánom vizsgálni. Kutatom az esélyegyenlőségi törekvések meglétét, valamint vizsgálom a modern társadalmi nemek elkülönülését a politika szegmensében.

A témával kapcsolatos saját kutatásaim kérdőíves vizsgálatokra épültek, amelyek során az érintettek (politikusok és politikusnők) véleményére voltam kíváncsi, a későbbiekben azonban fontosnak tartanám, hogy kutatásom kiterjesztéseképpen a köz véleményét is igyekezzem meghallgatni. Annak érdekében, hogy munkám még teljesebb körű lehessen, a szakirodalomban eddig fellelhető adatok másodelemezésével is foglalkoztam – megfelelő kritikai szemlélettel.

Kutatásom kiinduló hipotézise az volt, hogy a magyarországi női politikusok kis száma elsősorban abból adódik, hogy maguk az érdekeltek – vagyis a nők – sem igénylik a nőkkel kapcsolatos politikai programok születését, valamint saját nemük képviselőit sem preferálják a politikai palettán. Továbbá a politikusok sem kívánják a nőpolitikusok számának növekedését, mivel nem tekintik jelentősnek a nőkre jellemző attitűd nagyobb arányú megjelenését a politikában.

Magyar nők a politikában I.: 1989-1990

Sokan a demokrácia egyik alappillérenek tekintették a nők egyenlő arányú részvételét a politikai döntéshozatalban. Ebben az időszakban egész Európában a politika elférfiasodása volt jellemző, ezért joggal lehetett a feminista mozgalmak megerősödésére illetve térhódítására számítani. Ám a hagyományos modellek az emberi tudatban mégis erősebbnek bizonyultak és a térhódítás elmaradt. A társadalom egésze ragaszkodni látszott a hagyományos női- illetve férfi szerepekhez, modellekhez, ezáltal a politikát is „férfias” foglalkozásnak tekintették. A nők helyét továbbra is a családban illetve férjük oldalán látták.

Arra a kérdésre, hogy miért alakulhatott ez így a rendszerváltozás utáni időszakban is, általában kétféle magyarázatot adnak a szakkönyvek.

Az első lehetséges válasz, hogy a vallás még mindig erős hatással van az emberek gondolkodására, amely a hagyományos modellt preferálja, így egy női politikusnak kétszeresen kell bizonyítania. Nem elég, ha munkájában helytáll, de kiváló édesanyának és feleségnek is kell lennie. Ha a férfi sikeres, akkor ambiciózus, tehetséges embernek tartja a közvélemény. Az általános vélekedés szerint a nők viszont karrieristák, akik elhanyagolják a családjukat.

A sajátosan kialakuló párt-struktúra lehet talán a másik magyarázat. A pártok 1989-ben többnyire férfi baráti társaságok, illetve fiú kollégiumok alapján szerveződtek. Ebben a világban azonban értelemszerűen idegenül és esetlenül mozogtak, mozognak a nők.

A kérdéskör alapillúziójának tekinthető, hogy általánossá vált az a vélekedés, amely szerint a nők jobban tudnak a háttérben, egymást segítve dolgozni. Ezt az elgondolást a politikai gyakorlat nem igazolta. A társadalmi tapasztalat az, hogy a női érdekek jobban érvényesülhetnek, ha azokat nők képviselik. Ezért is szükséges belátni, hogy a gyengébbik nem jelenléte elengedhetetlen a politikai palettán.

„Az 1990 utáni politikára is jellemző, hogy az egyes politikai pártok nőtagozatai, illetve szekciói kivétel nélkül alárendelt helyet foglaltak el a párthierarchiában.”³⁷⁸ A női politikusoknak csak nagyon kevés esetben volt arra lehetőségük, hogy meghatározzák, megfogalmazzák a számukra fontos kérdéseket, kérdésköröket. Érdekérvényesítésük alacsony fokához hozzájárult a tapasztalatlanságuk is, valamint, hogy a már „befutott” női politikusok nem törekedtek az utánpótlás kinevelésére, nem szorgalmazták a nők bekerülését a politikába. Sajnos ez a tendencia a mai napig nem változott.

Pillanatkép 2002 után

Az 1990-et követő parlamenti és önkormányzati választások nem eredményeztek jelentős átalakulásokat a különböző politikai döntéshozó testületek összetételében. Kijelenthetjük, hogy nem változott a pártok felfogása a nők és a férfiak esélyegyenlőségéről, s nem módosult a jelöltek kiválasztásának módszere sem.

³⁷⁸ BONIFERTNÉ Szigeti Márta: *Nők a pályán*, Budapest: K & F Kiadó, 1998, 29.

Megállapíthatjuk, hogy elsősorban a társadalmi felfogásnak kellene megváltoznia az igazi elmozduláshoz, a politikáról, a politikusokról és a szerepükről alkotott sztereotípiák leküzdéséhez. Ez várhatóan egy igen hosszú, akár évtizedekig tartó folyamat lehet, s ezért kár lenne gyökeres fordulatot várnunk néhány parlamenti ciklus elemzése alapján a nők politika-közéleti szerepvállalását illetően. Mégis, szomorúan kell kijelentenünk, hogy az eddigi öt országgyűlési választás nem hozott pozitív fordulatot, a nők aránya legfeljebb stagnált a különböző testületekben, s a pártprogramok is csupán sematikus tartalmazzák – ha egyáltalán tartalmazzák! – a nők és a férfiak esélyegyenlőségének kérdéseit.

Jómagam nem vagyok a „paritásos demokrácia” híve, nem tartom követendő útnak, hogy a politikai döntéshozatalban a nők-férfiak aránya kötelezően 50-50 százalék legyen. „Az igazi baj az, hogy a nők közéleti részvételének alacsony szintjével szegényebb lesz maga a politika: kimarad belőle egy sor fontos szempont, szemlélet, tapasztalat, így végső soron nemcsak a nők veszítenek, hanem a társadalom egésze.”³⁷⁹

A menedzsmentirodalom megállapításai tartalmaznak olyan elemeket, amelyek arra vonatkoznak, hogy a női vezetők hatékonyabbá, rugalmasabbá, flexibilisebbé tehetik az általuk irányított szervezetet. Hozzá kell azonban tennünk, hogy a fenti gondolat a „női vezetői stílusról” újabb, káros sztereotípia kialakulásához vezethet.

A nők közéleti szerepvállalásának elősegítése azonban nemcsak a fentiek miatt elengedhetetlen. A politikusnők számarányának magyarországi stagnálása, sőt csökkenése teljes mértékben „szembemegy” a világon, és Európában tapasztalható tendenciákkal.

1. táblázat

A nők aránya egyes EU-tagországok és régióknak parlamentjeiben, 2003

Ország	Százalék
Svédország	44,3
Dánia	38,3
EU-átlag	24,2
Lengyelország	20,2

³⁷⁹ PALASIK Mária – SIPOS Balázs: *Házastárs? Vetélytárs? Munkatárs? A női szerepek változása a 20. századi Magyarországon*, Budapest: Napvilág Kiadó, 2005, 231.

Cseh Köztársaság	15,2
Szlovákia	12,7
Szlovénia	12,2
Magyarország	9,8
Franciaország	9,6
Görögország	8,7
Horvátország	7,9
Románia	7,3

Forrás: PALASIK – SIPOS 2005: 232

Talán még az *1. táblázat* számainál is sokatmondóbb adat, hogy jelenleg (már nem a táblázatban szereplő 9,8%-ot, hanem a ma érvényes 11,1%-ot figyelembe véve) a világ 188 országát vizsgálva Magyarország holtversenyben a 123-127. helyen áll, közvetlenül Botswana, Togó, Azerbajdzsán és Ghána társaságában.³⁸⁰ Ez is azt a tényt erősíti, hogy 2003-hoz képest hiába növekedett a magyarországi számarány, fokozatosan lefelé csúszunk a listán, mivel a világ „elrobog” mellettünk.³⁸¹ (Talán némi vigaszként szolgálhat, hogy a 24 európai parlamenti képviselőnk között jelenleg 9 nőt találunk, amivel a középmezőny elején foglalkunk helyet.)

Jogosan merül fel a kérdés: hogyan került a nőkérdés számos európai országban a politikai közbeszéd témái közé? Miként válhatott kiemelt politikai üggyé a nők közéleti szerepvállalásának elősegítése? A fenti kérdésekre azt válaszolhatjuk, hogy olyan női politikusok jelentek meg, akik eredményes politizálásuk alapfeltételeként a női jogok érvényesítését tekintették fontosnak. Olyan témákat karoltak fel – pl. foglalkoztatás egyenlősége, családpolitika, gyermeknevelés –, amelyekről bebizonyították, hogy egyetemes társadalmpolitikai kérdések, s így a férfiak számára is fontosak lehetnek. A választók megnyeréséhez egyre inkább szükség volt az esélyegyenlőség témájának felkarolására, s

³⁸⁰ <<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>>

³⁸¹ Érdekes az említett internetes oldal <<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>> 1997-től vezetett archívumának böngészésére hosszabb időt szánni, elgondolkodtató, milyen döbbenetes adatokkal szembesülhetünk. Jelenleg például Ruanda (!) vezeti a mezőnyt 48,8%-os aránnyal Svédország előtt (47%).

emellett lassan megjelent a nők „kritikus tömege”³⁸² a különböző irányító testületekben, s ez szintén fontos előrelépést jelentett.

Ezek az arányok a legtöbb országban – viták és kételyek kíséretében – valamilyen segítőeszköz (pl. kvótarendszer) felhasználásával alakultak ki. Itt csupán utalnék arra, hogy a Magyar Országgyűlés a jelenlegi parlamenti ciklusban leszavazott egy kötelező női kvótáról szóló törvényjavaslatot. Ebben – véleményem szerint – döntő része van annak a társadalmi közgondolkodásban jelenleg is meglévő sztereotípiának, amely nem teszi lehetővé a hagyományos nemi szerepek átalakulását.

E témakör vizsgálatakor nem szabad megfeledkeznünk a „másik oldalról”, egy további fontos metszetről sem. A közéleti részvétel szempontjából ugyanis elengedhetetlen számba vennünk a választópolgár nők – akik valóban képesek lennének jelentős változásokat elindítani – aktivitását, szerepének értékelését. Elég, ha arra a közhelyre gondolunk, hogy a választások kimenetelét sokszor a nők döntenek el.³⁸³ A „gender gap” valójában a 80-as évek elejétől kimutatható, amelynek lényege az, hogy a demokrata jelöltek általában sokkal népszerűbbek a – választójogukkal magasabb arányban élő – amerikai nők körében.

Magyarország azonban ebből a szempontból is igen távol van az USA-tól. Bár a nők aránya 4,4 százalékkal magasabb az összlakosságon belül, sőt, a 18 évnél idősebb (választójoggal rendelkező) népességnél már 6,7 százalék a különbség, ez a „helyzeti előny” azonban a gyakorlatban egyáltalán nem érvényesül. Sőt, több olyan tényező is szerepet játszik, amelyek inkább gyengítik a nők befolyását a különböző választások során. A legfontosabb: a közvéleménykutatások szerint a nők között jóval többen vannak azok, akik biztosan nem mennének el szavazni, valamint a bizonytalan nők száma is meghaladja a férfiakét. A nők ráadásul kevésbé határozottak, s inkább hajlamosak pillanatnyi érzelmeik alapján dönteni.³⁸⁴

A pártok szavazóbázisát illetően nem mutatható ki összefüggés az adott pártra szavazók és a nemek szerinti összetétel között. „Az adatok azt mutatják, hogy az egyes pártokra szavazók nemek szerinti összetétele alig változott az elmúlt években, és jóformán semmilyen összefüggést sem lehet felfedezni az egyes pártok programja által tükrözött értékrend és a rájuk szavazó nők aránya között.”³⁸⁵

³⁸² Az ENSZ szakértői szerint ez körülbelül 30 százalék.

³⁸³ Ezzel kapcsolatban már-már általános frázis Clinton 1992-es és 1996-os megválasztásával példálózni. Tény, hogy a közvélemény-kutató cégek szerint 1992-ben 4 százalékkal, 1996-ban pedig 11 százalékkal több nő szavazott Clintonra. (PALASIK – SIPOS 2005: 233)

³⁸⁴ PALASIK – SIPOS 2005: 234

³⁸⁵ PALASIK – SIPOS 2005: 235.

A 2. táblázat alapján kijelenthetjük, hogy 1990 óta a parlamentbe bekerült képviselők aránya nem változott jelentősen, s „megrekedt” 10 százalék körül. Visszautalva az 1. táblázat kapcsán írottakra, nem hagyhatjuk szó nélkül ezt a tényt, főleg, ha nemzetközi összehasonlítást teszünk.

2. táblázat

A nők aránya az Országgyűlésben, 1990-2006 (%)

Év	Százalék
1990	7,0
1994	11,1
1998	8,5
2002	9,8
2006	10,6

Forrás: PALASIK – SIPOS 2005:236 (kiegészítettem a 2006-os adattal)

Ha frakciónként vizsgáljuk az arányokat (3. táblázat), alapvetően két részre szakad az Országgyűlés, a politikai bal-jobb törésvonal mentén. A politikai baloldali pártjainak frakciói tendenciózusan 15 százalék körüli nő-aránnyal rendelkeznek, míg a jobboldali pártok (talán a hagyományos konzervatív érvrendszer, a hagyományos családmódel védelmében is) 10 százalék alatt maradnak.

3. táblázat

A nők aránya az Országgyűlésben frakciónként, 1990-2006 (%)

	1990	1994	1998	2002	2006
Fidesz-MPSZ	9,0	5,0	6,7	5,9	7,9
MDF	4,2	15,8	5,9	4,2	9,0
MSZP	15,1	10,5	10,5	14,6	13,6

SZDSZ	8,6	16,0	12,5	15	15
--------------	-----	------	------	----	----

Forrás: PALASIK – SIPOS 2005: 236. (kiegészítettem a 2006-os adatokkal)

Politikusnők médiaszereplése a 2006-os választási kampányban

Nagyon sokat lehet beszélni, írni a női esélyegyenlőségről, valamint a kvótarendszerrel segített közéleti szerepvállalásról, politikai korrektségről, a kiegyensúlyozott tájékoztatásról. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy amint komolyra fordulnak a dolgok a politikában, és valódi tétjük lesz a csatározásoknak, akkor hajlamosak az ígéretet tevők megmaradni a szavaknál, és a valódi, tényleges tettek és intézkedések elmaradnak.

E tekintetben az egyetlen, üdítő kivételnek Dávid Ibolya MDF-elnök szereplése tekinthető, amely azzal magyarázható, hogy az MDF a várakozásokkal ellentétben bejutott a parlamentbe, és ezzel a második fordulóig Dávid Ibolya a választások egyik legmeghatározóbb személyévé vált. Sajnálattal meg kell állapítanunk, hogy ez is csak annak köszönhető, hogy a két forduló között sorsdöntő szerepet kapott az MDF. Azaz ez a figyelem még mindig nem a nőnek, csupán a pártnak szólt.

Ugyanakkor pozitívum, hogy a kampányban minden politikai párt programja foglalkozott valamelyest a női esélyegyenlőség kérdésével, a nők sajátos problémáival. A Fidesz – MPSZ és az MDF konzervatív nő- és családpolitikát hirdettek, míg a szocialisták az esélyegyenlőség erősítése mellett érveltek, igaz, meglehetősen kurtán. Az SZDSZ-nek volt a leginkább kidolgozott nőprogramja, ezáltal középpontba állítva a női esélyegyenlőséget. A program megírásánál azonban egyelőre ebben a kampányban a pártok nem jutottak tovább.

A sajtó egyáltalán nem kezelte kiemelten ezeket az eseményeket, így érthető, hogy a politika iránt kevésbé érdeklődőkhöz ezek az információk nem jutottak el. Az átlagember talán tisztában sincs azzal, hogy maga a politika is igyekszik rendszerén változtatni és megteremteni az egyenlő esélyek politikáját. Kíváncsian lenne, ha ezek a törekvések a következő kampányban nagyobb hangsúlyt kapnának, és nem sikkadnának el a választások lezárulása után.

A kutatás: milyen nemű (legyen) a politika?

Kutatásom célja az volt, hogy megvilágítsam a nők politikában elfoglalt helyzetét, hogy megmutassam, nemük miatt érhetik-e hátrányok őket, és ha igen, akkor milyen nehézségekkel

találhatják szembe magukat. Megpróbáltam leírni jelenlegi helyzetüket, ahogyan ők-, és ahogyan kollegáik látják őket a politikai palettán.

A kutatás elemzési egységei a Miskolcon élő politikus nők illetve -férfiak, azaz a miskolci politikusok. Mivel a következtetéseimet a politikusokra, mint egyénekre kívánom levonni, így az egyéneket, és nem a csoportot választottam elemzésem tárgyául. Ahhoz, hogy a kutatást el tudjam végezni, olyan populációt kellett találnom, amelyből a mintavételi eljárás során reprezentatív mintát tudok előállítani. Így esett a választásom a Miskolc városi Közgyűlés-, valamint a Borsod – Abaúj – Zemplén megyei Közgyűlés tagjaira.

Döntésemet azzal indoklom, hogy a közgyűlési tagok nevéhez hozzá lehetett jutni, míg a miskolci pártok tagjainak listáját nem lehetett megszerezni. Nekem azonban olyan populációra volt szükségem, amelyben a tagok legfontosabb jellemzőit könnyen áttekinthetem. Itt lehetőségem nyílt a képviselők korára, iskolai végzettségére, valamint politikában elfoglalt helyére vonatkozó információkhoz hozzájutnom előzetes adatokként. Mindezeket figyelembe véve gondosan választottam ki a mintába kerülő személyeket.

Véletlen kezdőpontú szisztematikus mintavételt alkalmaztam, mivel úgy véltem, ez juttathat az adott helyzetben a legteljesebb mintához. Ugyanakkor, ügyeltem arra, hogy a nemek arányosan képviseltethessék magukat a mintában, a két képviselőtestület tagjait különválasztottam férfiakra és nőkre, és az így létrejövő négy csoportban végeztem el a mintavételt. Meg kell azonban jegyezni, hogy a miskolci politikusokról, politikával foglalkozó emberekről nem áll rendelkezésemre megfelelő adat, így nem jelenthetem ki teljes bizonyossággal, hogy a kutatásom során levont következtetések érvényesek lennének Miskolc minden politikusára. Csupán azt tudom szavatolni, hogy a mintám megfelelően reprezentálja a populációt, és hogy a levont következtetések a megyei- illetve a városi közgyűlés tagjaira vonatkozóan helytállóak. Jelen vizsgálatom kizárólag keresztmetszeti, de érdemesnek tartanám longitudinális vizsgálat elvégzését is.

A kutatás eredményei

A mintavétel után 52 fő került a mintába: közülük 42 férfi (80.8%) és 10 nő (19.2%). A válaszadók munkahelye a következő eloszlást mutatja: Miskolc Város Képviselőtestületében (Közgyűlés) 23 fő (44.2%), míg a Borsod – Abaúj – Zemplén megyei Közgyűlésben 29 fő (55.8%) dolgozik. A kora tekintetében 4 fő a húszas-, 12 fő a harmincas-, 20 fő a negyvenes-, 10 fő az ötvenes-, 5 fő a hatvanas- és 1 fő a hetvenes éveiben jár (*1. ábra*). Az átlagéletkor 45 év.

1. ábra



Iskolai végzettségük szempontjából a válaszadók megoszlása a következő: 3 fő gimnáziumot, 27 fő főiskolát, míg 22 fő egyetemet végzett.

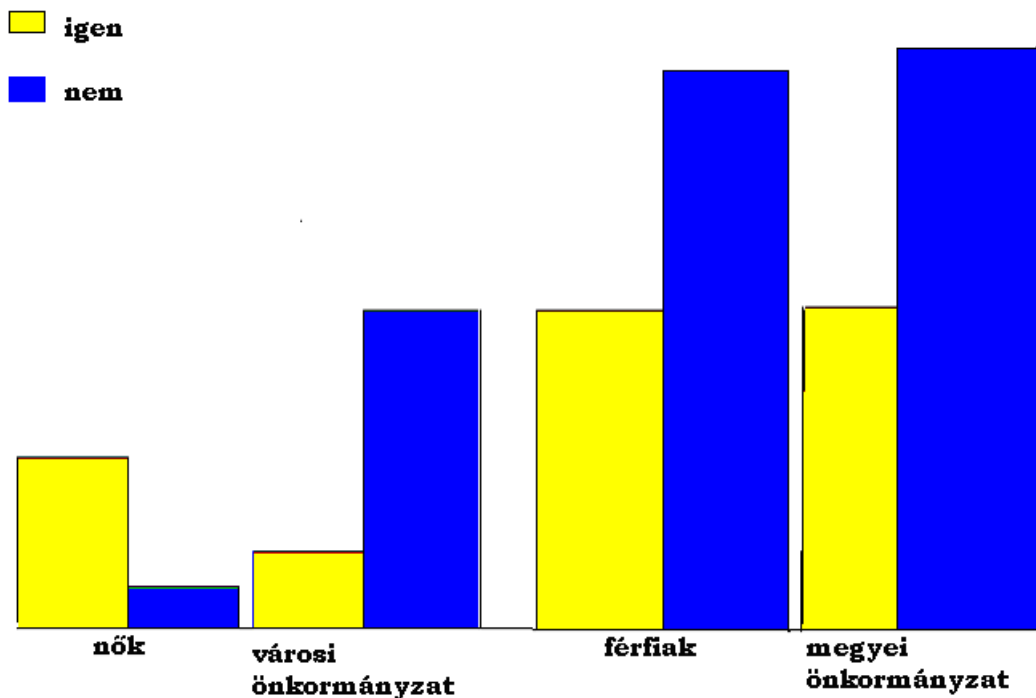
Az első kérdés a női politikusok létszámára vonatkozott. Arra kérdeztem rá, hogy az érintettek hogyan vélekednek a jelenlegi számokról. A megkérdezettek 25%-a nagyon kevésnek, 31%-a kevésnek, 33%-a megfelelőnek, míg 11%-uk soknak ítélte a magyarországi női politikusok számát. A két nem képviselői eltérően vélekedtek a kérdésben, hiszen a nők 100%-a úgy gondolta, hogy a jelenlegi létszám nagyon kevés, még a férfiaknak csupán 45%-a gondolkodott hasonlóan. Megfelelőnek 40%-uk ítélte az ellenkező nemű kollegái létszámát.

Kíváncsi voltam arra is, hogy vajon a politikát művelők mennyire tartják ezt férfi-, illetve női foglalkozásnak. Kutatásom során azt tapasztaltam, hogy a nők azzal a kijelentéssel, hogy a politika férfimunka lenne, egyáltalán nem értettek egyet. A férfiak 62%-a azonban így vélekedett, ugyanakkor 26%-uk úgy találta, hogy ez a pálya mindkét nem előtt nyitva áll(hat). A válaszok megoszlása valamivel színesebb képet mutatott, amikor a nőkkel kapcsolatban tettem fel ugyanezt a kérdést. Ha a válaszadók egészét tekintem, akkor legtöbbször nem ért egyet azzal, hogy a politikai pálya nőknek való lenne. Érdekesnek találtam, hogy a nők önmagukkal kapcsolatban miként vélekedtek: 10%-uk mindkét nem foglalkozásának tartja a politikát, míg csupán 40%-uk gondolja úgy, hogy a politika nőknek való munka. A férfiak 17%-a értett egyet a kijelentéssel, de 83%-uk szerint a politikai pálya mindkét nem előtt nyitva áll.

A válaszadók többsége, 58%-a vélekedett úgy, hogy az emberek megbecsülik a férfi politikusokat, pontosan ugyanennyien gondolják úgy, hogy ez az állítás a nőkkel kapcsolatban nem igaz.

Arra a kérdésemre, hogy el tudnának-e képzelni női miniszterelnököt Magyarországon (2. ábra), 44%-uk igennel, a többiek nemmel válaszoltak. A válaszadó 10 nőből erre a kérdésre nyolcan feleltek igennel. A városi Közgyűlés 23 megkérdezett tagja közül 10-en (44%), míg a megyei Közgyűlés 29 tagja közül 13-an (45%) válaszoltak igennel. A következő, 2. ábra szemléletessé teszi a fent leírtakat.

2. ábra



A következő kérdésre a válaszok igen figyelemreméltóan alakultak. A kérdés arra irányult, hogy ideális esetben mi az a legmagasabb pozíció, amelyet nőknek illetve férfinak el tudnának képzelni a megkérdezettek (4. táblázat). A nőknek az országgyűlési képviselői poszt „jutott”, míg a férfiakat köztársasági elnökként is viszontlátnák. A dolog érdekessége, hogy maguk a nők is úgy gondolták, hogy számukra a legmagasabb szint a miniszterelnöki poszt. Egyetlen nő sem volt, aki köztársasági elnökként nőt képzelne el. A férfiak a nőket maximum leginkább polgármesteri pozícióban látnák szívesen.

4. táblázat

	Nők szerint	Férfiak szerint	Megkérdezettek szerint
--	-------------	-----------------	------------------------

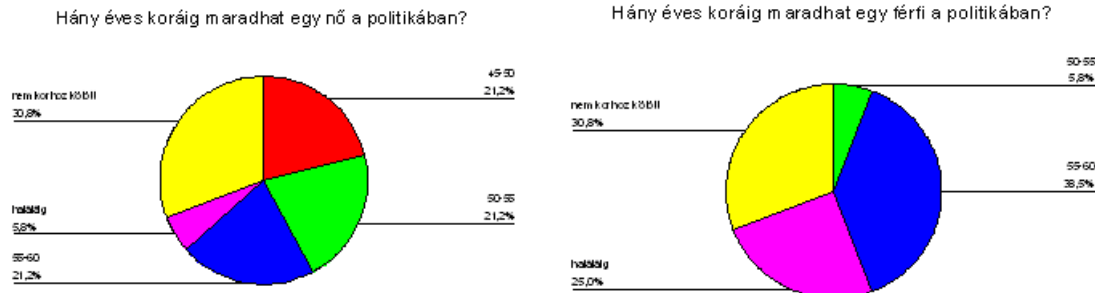
	nők	férfiak	nők	férfiak	nők	férfiak
Alpolgármester			8%		4%	
Polgármester			42%		36%	
Országgyűlési képviselő	10%		29%		25%	
Pártelnök	10%		21%		19%	
Miniszterelnök	80%	30%		26%	16%	27%
Köztársasági elnök		70%		74%		73%

Az ideális politikus nemével kapcsolatban szintén eltérőek a vélemények. A férfiak fele (50%) gondolja úgy, hogy férfi legyen, ugyanakkor 45%-uk szerint mindegy a politikus neme. A nők 90%-a vallja úgy, hogy nem számít a nem. Mindezek mellett a megkérdezetteknek csupán 46%-a dolgozik szívesen együtt nővel. De ha ők választhatnának, akkor állításaik szerint inkább férfival dolgoznának. Érdekes azonban, hogy a válaszadók 37%-a vallja azt, hogy számára mindegy, milyen nemű a politikustársa, akivel együtt dolgozik.

A következő két kérdésre (Ön szerint meddig maradhat egy nő a politikában? Ön szerint meddig maradhat egy férfi a politikában?) adott válaszokat a lenti ábrákon (3.-4. ábra) szemléltetem. Az azonos tónusok használatával igyekeztem még világosabbá tenni a kérdésekre adott válaszok eltéréseit. Láthatóvá válik, hogy a 3. ábrán jelentős helyet kap, hogy a nőket 45-50 éves korukban a válaszadók 21%-a késztené visszavonulásra. A következő kategória is jelentős eltérést mutat. Míg a 3. ábrán 21%, a 4. ábrán csupán 6%-ként jelentkezik. Azaz a férfiakat a válaszadók sokkal később vonultatnák vissza a politikai élettől a koruk alapján.

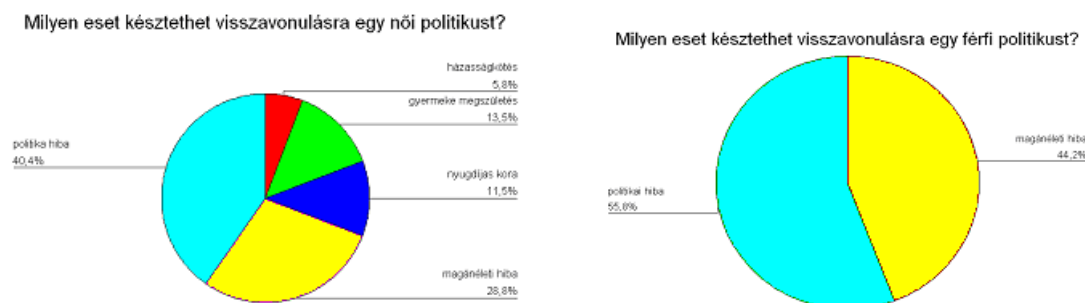
Az 55-60 éves korosztályt az első esetben a válaszadók 21%-a, a másodikban 38%-a jelölte meg. Azt, hogy egy politikus a haláláig hivatalában maradhat-e, úgy tűnik, jelentősen befolyásolja az, hogy milyen nemű az illető. Míg a nők 5%-a, addig a férfiak 25%-a töltheti be tisztségét haláláig a válaszadók szerint. Csupán a válaszadók 31%-a gondolta úgy, hogy ebben a kornak nincs kimondottan szerepe.

3 -4. ábra



A következőkben is a tónusokat hívtam segítségül, hogy minél szemléletesebbé tudjam tenni a kérdésekre adott válaszokat. A visszavonulást most nem korhoz, hanem eseményekhez próbáltam társítani. Jól látszik, hogy a 6. ábrán mindösszesen két tónus, míg az 5. ábrán 5 található. A válaszokat megvizsgálva láthatjuk, hogy a megkérdezettek szerint a nőknek számos okuk lehet a visszavonulásra. Házasságkötésük (a válaszadók 6%-a szerint), gyermekük megszületése (13.5% szerint), nyugdíjas koruk (11.5% gondolta így), magánéleti hibájuk (29%), valamint a politikában elkövetett hiba (40% szerint). A férfiaknak a válaszok szerint azonban csak két esetben kell visszavonulásra gondolniuk: ha a magánéletben vagy a politikában követnek el valamilyen hibát.

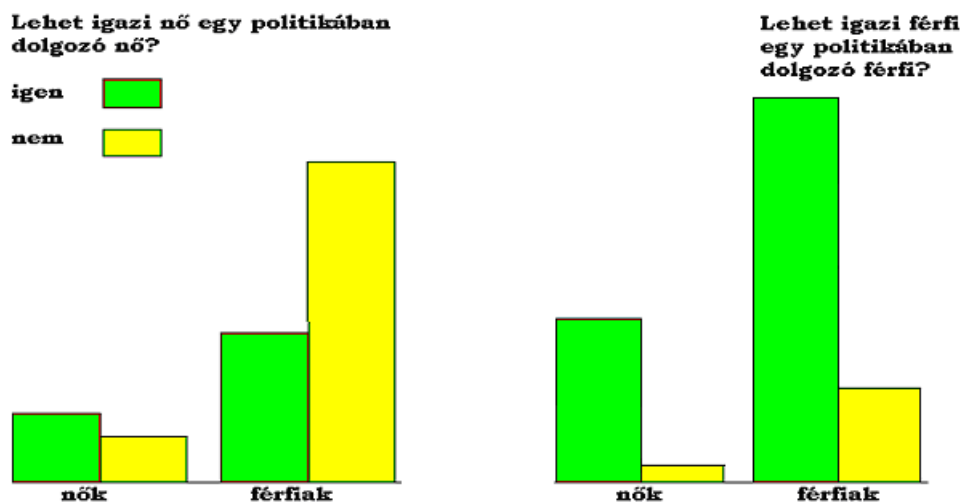
5.-6. ábra



A nők illetve a férfiak biológiai jegyeinek kiteljesedése a válaszok szerint jelentősen függ a politikai karriertől (7. ábra). Azaz, ha egy nő lép erre a pályára, akkor kevésbé valószínű, hogy igazi nőnek tekintik kollégái, míg ha egy férfi teszi ugyanezt, az szinte semmit nem csorbit férfiasságán. Érdekesnek találtam, hogy a nők önmaguk nőiességét is kétségbe vonják, azaz majdnem 40%-uk vélekedett úgy, hogy egy politika területén dolgozó hölgy nem lehet igazi nő. A férfiak többsége is megkérdőjelezi, hogy lehet-e igazi nő az, aki a politikát választja hivatásának. Mindazonáltal a nők és a férfiak is úgy gondolták, hogy lehet igazi férfi az, aki a politika színterén kívánja megméretetni magát, nap mint nap. Ebből arra lehet következtetni, hogy a biológiai nem erősen hatással van a politikus megítélésére. Míg

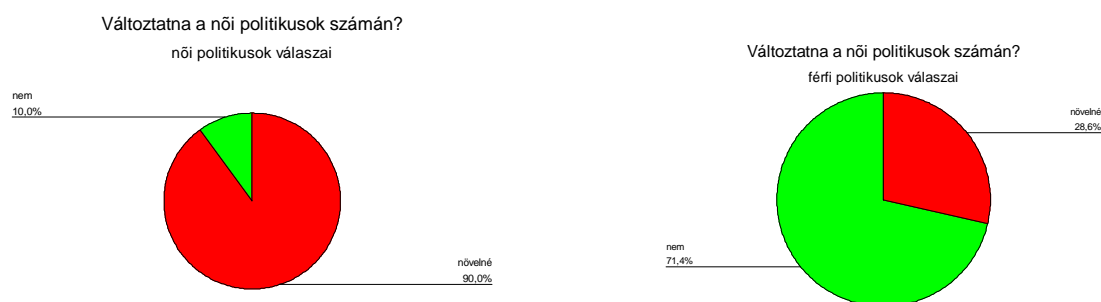
férfiként elfogadható ez a pálya, és semmit nem veszít az illető biológiai nemével kapcsolatos megítéltetéséből, addig a nő politikusokra nem tudnak nőként tekinteni, sem a politikában dolgozó férfiak, sem pedig nőtársaik egy része.

7.ábra



Arra a kérdésre, hogy változtatnának-e a női politikusok létszámán (8.-9.-10. ábra), érdekes válaszok érkeztek. A nők 90%-a növelné a jelenlegi számot, ugyanakkor a férfiak közül csak 28.6% válaszolt hasonlóan. A többségük (71.4%) nem változtatna a jelenlegi számokon. Ez igencsak elgondolkodtató lehet, hiszen, ha maguk a politikában dolgozók sem érzik szükségesnek a létszám növelését (59.6%), akkor mit is várhatunk a jövőtől?

8.-9. ábra



10. ábra



Összefoglalás

Kétségtelenül kevés a nő a közéletben. A hatalmat kézben tartó nagy szervezetekben és a népszerűbb önkéntes szervezetekben is férfiak jelenléte domináns. Ez befolyással van az általuk kitűzött politikai célokra és az ennek nyomán elfogadott határozatokra.

A nők is rendelkeznek a társadalmi vitákban való részvételhez szükséges ismeretekkel és érvekkel. Olyan politikai színtérre lenne szükség, ahol részvételük egyenértékű a férfiakéval. A politikus élete jellemzően hatalmi harc, intrika, „rászedés”, pedig lehetne egészséges verseny, szövetség, sőt barátság és megértés is az egyének között.

Vizsgálataim során szembesültem a nemzetközi tapasztalatokkal és adatokkal, amelyek kapcsán tény, hogy a magyar közéletben a rendszerváltozást követően sem láthatunk előrelépést a nők számának növelésével kapcsolatban. A pozitív megkülönböztetést világszerte nagyon sok formában alkalmazzák, elsősorban a kvóta-rendszereket hívják segítségül az első lépés megtételéhez.

Magyarországon alapvetően a társadalmi sztereotípiák negatív hatása érvényesül, s ezért a politika sem érzi szükségét a beavatkozásnak. Persze az is jogos felvetés, hogy az erőltetett egyenjogúsító törekvések megbélyegezhetik a politizáló nőket, s a hagyományos családmódelld védelmezői is komoly ellenérvrendszert használnak. (Magam sem vagyok híve a „paritásos demokrácia” eszméjének.)

A miskolci, megyei politikai elit körében végzett kutatásom megerősítette azt a hipotézisemet, hogy a politika szereplői nem érdekeltek a női témák „zászlóra tűzésében”, mivel a női választók máig nem igénylik a nőkkel kapcsolatos programok előtérbe helyezését.

A megoldást abban látnám, ha egyrészt a magyar társadalom jelentős része megváltoztatná álláspontját a nemi szerepek határvonalaival kapcsolatban, másrészt pedig a nők aktívabb politikai szereplőkké válnának, ezzel kényszerítve a magyar politikai erőket a női témák dinamikus képviselésére.

Summary

Doubtlessly few the woman in the public life. Large organizations holding and more popular voluntary organizations in hand also men they have power over the upper hand. This is having an influence over political goal points pinned up by them and that to this based on onto resolutions accepted. The women also command necessary knowledge and arguments to participation adapted to in the social arguments. There would be need onto such a political stage, where their participation is equivalent to that of the men.

I would see the solution in that, if significant part of the Hungarian society effected a change in its stand in connection with boundary lines of the gender roles on the one hand, on the other however the women would become more active political players, obtruding Hungarian political bodily strengths onto dynamic representation of the woman-themes.